

WETENSCHAPSBEOEFENING EN V.B.

A. HISTORISCH.

1. GEESTESWETENSCHAPPEN.

Onmiddellijk na de omwenteling van 1830 waren vele Vlamingen meer bekommerd om het verloop van de taalstrijd dan om het behartigen van wetenschappelijke belangen. Dat bleek ten overvloede bij gelegenheid van het Nederlandsch Congres van 1849, het eerste van een lange reeks.

Van het begin af hebben vooraanstaande Vlamingen zich ingespannen om de verfransing in te dijken. Zodoende verzekerden ze niet enkel het behoud van de volkstaal, doch maakten ze ook de latere ontwikkeling van de wetenschap door het Nederlands mogelijk. Hiertoe behoren J.F. Willems; J.B. David; Philip Marie Blommaert, filoloog, dichter en historicus; J.H. Bormans, filoloog; C.Ph. Serrure, taalkundige en bibliofiel; F.A. Snellaert, arts, letterkundige en flamingant. Ze worden door R.F. Lissens genoemd: „onze eerste geleerden, werkzaam, mede onder invloed van Duitse geleerden, op het gebied van de filologie, een filologie die nog niet van de geschiedenis gescheiden is”.

Naast en na hen zijn nog anderen te noemen: o.m. de Nederlander J.Th. Beelen (1807-'84), biblist en oriëntalist, die aan de heropgerichte Leuvense universiteit doceerde; A. van Hoonacker, een exegeet met wereldfaam; de linguïst P.A. Colinet en de rechtsgeleerden die actief werden in de periode van 1860 tot '83, onder wie J.O. de Vigne, H. de Baets, J. Obrie, H. de Hoon en A. Prayon-van Zuylen.

Zeer vroeg reeds vindt men de eerste vormen van organisatie bij de beoefening van de wetenschap. Na de Belgische opstand van 1830 ijverden J.F. Willems en kanunnik J.B. David samen met enkele andere Vlamingen voor het stichten van een officiële Vlaamse Taalkamer. Volgens hen moest dit genootschap o.m. over het nodige gezag beschikken om, in Noord- en Zuid-Nederland, de eenheid van spelling van onze taal tot stand te brengen. Onder hun beider bestuur werd in 1836 te Brussel een Maatschappij tot bevordering van de Nederduitse Tael- en Letterkunde opgericht en in 1837 verscheen een wetenschappelijk tijdschrift: Belgisch Museum, gewijd aan de studie van de taal, de letterkunde en de vaderlandse geschiedenis.

In 1839 scheen, door bemiddeling van premier De Theux, de stichting van een Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde geregeld, doch om duistere redenen bleef men de stichting van jaar tot jaar uitstellen. In 1856 verscheen het verslag van de Vlaamse grievencommissie, waarin de gedachte voorkomt van een Vlaamse universiteit. Deze idee zou blijven voortleven en in 1896, na het te Antwerpen gehouden 23ste Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres, droeg J. Mac Leod een rapport voor van de Commissie, belast met het onderzoek van de „wenschelijkheid van het inrichten eener Nederlandsche Hoogeschool in Vlaamsch België”.

De hardnekkige strijd om een Vlaamse universiteit vindt volgens R.F. Lissens zijn verklaring in de snelle ontplooiing van de wetenschap in haar meest verscheidene aspecten, ook in haar uitbreiding buiten de universitaire colleges (sinds 1892 University Extension te Gent; sinds 1898 Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding te Leuven, daarna te Antwerpen).

Intussen was, in 1870, de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis opgericht. In de Handelingen van het 11de Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Leuven was sprake van het oprichten van een Nederlandse academie, waarvan het doel zou zijn: „al de moeilijke en betwistbare taalquaesties een voldoende oplossing te geven”. Daarna pas kwam

de zo lang verwachte Academie (Koninklijk Besluit van 8 juli 1886). Tot de realisatie ervan had August Beernaert zijn machtige steun verleend. Belangrijker nog dan de organisatie was de geest waarin de actie werd gevoerd. Een merkwaardig getuigenis hieromtrent is te vinden bij J.F. Willems. In een Redevoering op het Vlaemsch Feest van 1841 drukte hij zich als volgt uit : „Gaerne wil ik bekennen, dat het goed zij wetenschappelijke boeken ook in de Fransche tael uit te geven. Zij dienen ten behoeve van geheel het menschdom; maar zulke boeken maken eigenlijk niet de zoogenaemde fraeie letteren van een land uit, die eene bijzondere nationaliteit moeten afspiegelen. Noch La Harpe noch Villemain hebben de genees- of wiskunde of de andere natuurwetenschappen tot de letterkunde betrokken”.

In 1893 eindigde het tijdperk van het censuskiesrecht in België en vond de eerste grondwetsherziening plaats. Van toen af kwam er een eind aan de officiële Franse eentaligheid van België. De 20ste eeuw begon met een vurig pleidooi van J. Mac Leod : Het Nederlandsch en de Wetenschap (1901), waarin hij de toestanden schetst die het gevolg zijn van het feit dat „sedert zeventig jaar in België al het mogelijke werd gedaan om de Vlamingen tot de meening te brengen dat hoogere beschaving alleen in het Fransch mogelijk is” (p. 5). „Na zeventig jaar verfransching, bij het aanbreeken der twintigste eeuw, hebben de Vlamingen het recht rekenschap te vragen van den Franschen rentmeester die hun geestesgoederen heeft beheerd” (p. 8).

KONINKLIJKE VLAAMSCH E ACADEMIE VOOR TAAL- EN LETTERKUNDE

HET
NEDERLANDSCH
EN
DE WETENSCHAP

DOOR

J. MAC LEOD

BRIEFWISSELEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCH E ACADEMIE

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1901

Heestmaal

ter gelegenheid

van het

I^{ste} Vlaamsch Taal- en
Geschiedkundig Congres

VIe Vlaamsch Rechtskundig
Congres

XIVe Vlaamsch Natuur- en
Geneeskundig Congres

18 September 1910

„Het heilzame werk dat de Vlaamschgezindheid tracht te volbrengen, nl. het aankweken van een gezond cosmopolitanisme der wetenschap, wordt tegengehouden door den officiëlen Franschen invloed” (p. 20). Mac Leod stond midden in de strijd, want de oppositie was geenszins bereid te ontwapenen.

Algemeen bekend zijn de beruchte Instructions aux Directeurs et aux Professeurs des collèges libres d'humanités sur l'enseignement de la langue flamande (aug. 1906) van Kardinaal Mercier. Hierin leest men : „L'enseignement universitaire, dans la mesure où il initie le jeune homme à une action générale sur la société, doit, en Belgique, être donné en français. Le Flamand y prendra une place circonscrite par les exigences professionnelles. Les Flamands qui voudraient flandriciser une université belge n'ont pas assez réfléchi au rôle supérieur auquel doit prétendre une université. Si leurs revendications étaient accueillies, la race flamande serait du coup réduite à des conditions

d'infériorité dans la concurrence universelle. Ceux qui réclament une université catholique flamande, demandent aux catholiques belges, inutilement et dangereusement, l'impossible".

Deze ongelukkige stelling heeft nochtans mannen als F. van Cauwelaert, A. van de Perre en anderen, gelovigen en vrijzinnigen, niet belet in de onmiddellijk volgende jaren radicaal-verschillende standpunten te verdedigen. De vernederlandsing van de universiteit te Gent bleef op het voorplan van de politieke strijd, nadat Louis Franck, Camille Huysmans en Frans van Cauwelaert te Antwerpen op 19 december 1910 een plechtig bondgenootschap hadden gesloten om dit doel te bereiken. Ditzelfde jaar werd te Antwerpen het eerste Taal- en Geschiedkundig Congres gehouden, samen met dat van de Rechtsgeleerden, die reeds voor de 6de maal samenkwamen, en dat van de Geneesheren, die in 1910 de 14de maal congresseerden. De groei van deze vorm van wetenschappelijke activiteit in Vlaanderen en Nederland kan men nagaan in de opeenvolgende jaargangen van Wetenschap in Vlaanderen, van 1935 af en van Wetenschappelijke Tijdingen, van 1940 af. De beginfase van de Filologencongressen werd gestoord door de Eerste Wereldoorlog: het tweede vond plaats te Gent in 1913, het derde in dezelfde stad in 1920.

Toen de oorlog eenmaal voorbij was, kon de evolutie voortgaan en de strijd voor de vernederlandsing van het universitair onderwijs worden hervat. Het kon nochtans niet voldoende zijn Nederlands-talige universiteiten op te richten en uit te breiden. Een verder, even belangrijk objectief was het bevorderen van het wetenschappelijk onderzoek, dat steeds grotere financiële middelen opeiste. In de

UNIVERSITAIR VERKEER VLAANDEREN-NEDERLAND

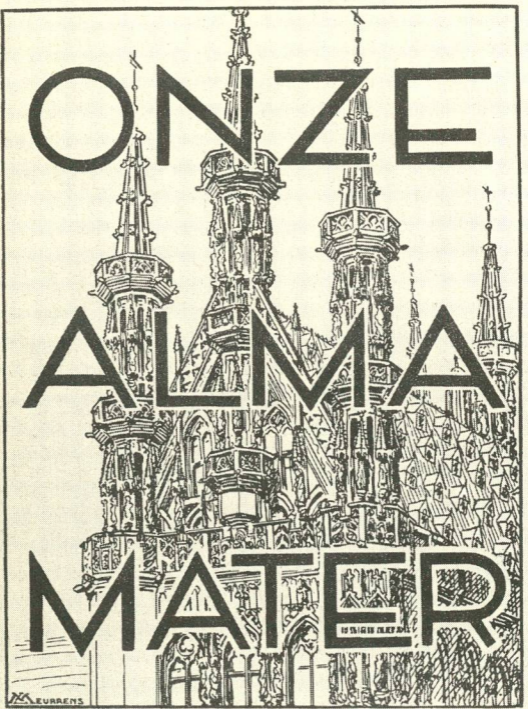
TEGENBEZOEK VAN STUDENTEN DER
RIJKSUNIVERSITEIT TE GRONINGEN

ONDER DE BESCHERMING VAN DE VLAAMSCHE
WETENSCHAPPELIJKE STICHTING

GENT

6 - 11 JANUARI 1929

PROGRAMMA

ORGAAN VAN DE «VLAAMSE LEERGANGEN TE LEUVEN»

Jaargang IX (1955)

Driemaandelijks Tijdschrift

Aflevering 3

sector van het particulier initiatief, waar meer goede wil dan kapitaal te vinden is, noemen we de activiteiten van Vlaamse Leergangen te Leuven en die van de Vlaamse Wetenschappelijke Stichting. Van 1932 af heeft laatstgenoemde vereniging in beperkte mate bijgedragen tot de bevordering van het wetenschappelijk onderzoek in het Vlaamse land. Aan jonge Vlamingen heeft ze de gelegenheid geboden Nederlandse of andere universiteiten te bezoeken, contacten te leggen met het buitenland, aanwezig te zijn op internationale congressen of in het land zelf lezingen bij te wonen van befaamde buitenlandse geleerden die door de Stichting werden uitgenodigd.

Natuurlijk kan de hulp aan wetenschappelijk onderzoek, geboden door organisaties als Vlaamse Leergangen en Vlaamse Wetenschappelijke Stichting, niet vergeleken worden met de miljoenen subsidies van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Dit organisme werd opgericht in 1928, toen er, volgens de woorden van Koning Albert I, in België een echte crisis der wetenschappelijke inrichtingen en laboratoria heerste. Onder de instellingen die in hetzelfde milieu aan de Egmontstraat te Brussel ontstaan zijn, vermelden we nog het Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek, dat sedert 1965 bestaat. Het heeft als doel „de financiering van research-programma's die geen onmiddellijke toepassingen beogen en ploegsgewijze zijn georganiseerd onder de leiding van één of meerdere promotoren, met uitsluiting van medische navorsing en kernonderzoek”.

Op de vernederlandsing van de universiteiten en de intensieve bevordering van het wetenschappelijk onderzoek volgde logisch de oprichting van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Dat

gebeurde bij Koninklijk Besluit van 16 maart 1938, waarin de oprichting uitsluitend op wetenschappelijke gronden gemotiveerd is.

LITERATUUR: J.F. Willems, *Keus uit de dicht- en proza- werken van Jan Frans Willems, verzameld door M. Rooses*, II (1873); - R.F. Lissens, *Het geestesleven*, in *Geschiedenis van Vlaanderen*, VI (1949, p. 335-392); - M.A. Nauwelaerts, *De Geleerden*, in *Flandria Nostra*, III (1959, p. 107-391); - R. Victor, *Schets ener geschiedenis van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen* (1960); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, 4 dln. (1963-'65); - K. de Clerck, *Verkenningen in Noord en Zuid* (1967, p. 158-164); - Th. Luykx, *Vlaanderens culturele ontwikkeling (1870-1970)*, in *Handelingen van de Kon. Zuidnederlandse Maatschappij* (1970, p. XXVII-XLVI); - G. Degroote, *De Zuidnederlandse en de culturele toenadering tussen Noord en Zuid*, in *Handelingen van de Kon. Zuidnederlandse Maatschappij* (1970, p. XIII-XXI).

WILLY PEREMANS

2. POSITIEVE WETENSCHAPPEN.

Aan de rol die de beoefening der positieve wetenschappen in Vlaanderen sinds 1830 gespeeld heeft in de ontvoogdingsstrijd der Vlamingen werd tot nu toe slechts sporadisch enige aandacht geschonken. Elk systematisch vooronderzoek op dit gebied ontbreekt vooralsnog, zodat het moeilijk is nu reeds een enigszins volledig en samenhangend overzicht ervan te geven. Wat hieronder volgt, zijn slechts enkele momenten uit die geschiedenis en geenszins een volledig historisch overzicht.

1. DE PERIODE 1830-1883.

De opbloei van de wiskunde, de geneeskunde en de natuurwetenschappen in de Zuidelijke Nederlanden, begonnen onder koning Willem I, zette na de stichting van de jonge staat België krachtig door. Het aandeel van de Vlamingen in deze heropbloei is zeer groot, maar gebeurde uitsluitend in het Frans. De opvatting dat de eenheid van de staat zich ook in de eenheid van taal moest weerspiegelen, was omstreeks 1830 sterk verbreid. Voor België betekende dit dat de nationale taal het Frans moest zijn. In Vlaanderen kon het „Vlaams” eventueel worden geduld, maar het werd vernederd tot een patois dat totaal onbruikbaar was als instrument voor enige wetenschappelijke bedrijvigheid. De beoefenaars van de geneeskunde, de natuurwetenschappen en de wiskunde hebben deze opvatting aanvankelijk als evident aanvaard en in de praktijk toegepast. Sterk sociaal voelende artsen als Jozef Guislain (Gent 1797 - Gent 1860), Daniel Mareska (Gent 1803 - Gent 1858) en Adolf Burggraeve (Gent 1806 - Gent 1902), geleerden als Adolf Quetelet (Gent 1796 - Brussel 1874), Charles Morren (Gent 1807 - Luik 1858), Pieter Jozef van Beneden (Mechelen 1809 - Leuven 1894) e.a. gebruikten bij hun wetenschappelijk werk uitsluitend het Frans. Zelfs een overtuigd en strijdbaar flamingant als F.A. Snellaert kon het zich niet anders voorstellen en publiceerde al zijn medisch-wetenschappelijk werk in het Frans. Zijn populair Nederlands geschriftje over de cholera, verschenen in de *Volksalmanak* van 1855, doet hieraan geen afbreuk.

Reeds vóór 1830 was de vraag gerezen aan de universiteiten het dode Latijn als onderwijstaal te vervangen door een levende taal. De Luxemburger Ch. A. Tandel waarschuwde in een anonieme brochure *Plan d'une Université pour la Belgique; accompagné de réflexions... sur l'usage de la langue maternelle* (1831) voor het opdringen van het Frans in Vlaanderen en stelde voor in België twee universiteiten op te richten, „l'une flamande à Gand et l'autre française à Liège”. Naar Tandels raad werd

niet geluisterd. De verfransingsdruk in Vlaanderen was kort na 1830 trouwens zo groot, dat de Vlaamsgezinden het niet waagden een dergelijk voorstel te doen. Vermoedelijk geloofden ze zelfs niet in de mogelijkheid van een Nederlandstalige universiteit in Vlaanderen. Bij de reorganisatie van de Gentse universiteit in 1835 werd dan ook beslist het Frans als voertaal te gebruiken. Bij de heroprichting van de Katholieke Universiteit te Mechelen in 1834 werd de vraag naar onderwijs in het Nederlands waarschijnlijk niet eens gesteld.

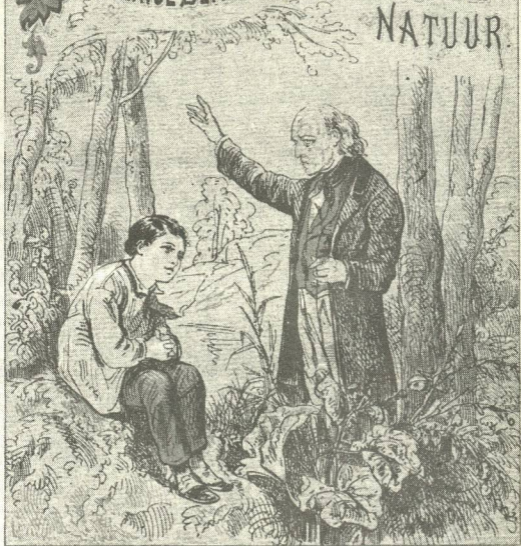
In verband met de natuurwetenschappen en de geneeskunde is hierop van Vlaamse zijde aanvankelijk geen reactie geweest. Nog in 1856 zei kanunnik J.B. David voor de Grievencommissie, „dat hij niet zou durven vragen om al de wetenschappen door middel van het Vlaamsch te onderwijzen, wijl hij aan de mogelijkheid twijfelt om al de technische termen nauwkeurig te vertalen”. Daar ook het middelbaar onderwijs, evenals de krijgsschool, de veeartsenijschool, de handelsinstituten, land- en tuinbouwscholen volledig verfranst waren, was het Nederlands als onderwijstaal voor de wetenschappen totaal uitgeschakeld. Hiermee was tevens de voornaamste stimulans voor het publiceren van Nederlandse schoolboeken in Vlaanderen verdwenen en het ontstaan van een Nederlandse wetenschappelijke literatuur onmogelijk gemaakt. Dat in zo ongunstige omstandigheden toch nog enkele vulgariserende werkjes over natuurwetenschappen in de volkstaal verschenen, was op zichzelf reeds een manifestatie van Vlaamsgezindheid. Ze ontstonden rondom het nijverheidsonderwijs of werden geschreven tot nut en lering van landbouwer en tuinman. Onder de auteurs van deze populair-wetenschappelijke werkjes dient in de eerste plaats Edward Jaequemijns (Verrebroek 1806 - Minderhout 1874) te worden vermeld. Hij was leraar aan de Nijverheidsschool te Gent en later, van 1857 tot '70, volksvertegenwoordiger. Hij publiceerde vooral over scheikunde en schreef in het Nederlands zijn *Lessen over de werktuyg- en scheykunde* (1837) en een *Handboekske der Chemie*. Lieven Armand Delathouwer (Moortsele 1782 - Waarschoot 1859), „Grondeigenaar en Lid der Maetschappij van Vlaemsche Tael en Letterkunde te Gent”, schreef o.m. het voor die tijd niet onbelangrijke werk *Het Belgisch Kruidboek, of de Gentse Hovenier* (4 dln., 1848-'49).

Die eerste Vlaamse vulgariserende werkjes zoeken hun rechtvaardiging vooral in het nut dat ze de werkman, landbouwer en tuinman opleveren. Geleidelijk komt een tweede motief naar voren: het verlangen bij te dragen tot de intellectuele heropstanding van het Vlaamse volk. Dit hangt samen met het langzaam groeiend bewustzijn dat hierbij niet slechts het literaire, maar ook het domein van de „stellige wetenschappen” betrokken moet worden. Deze idee vindt men reeds duidelijk uitgesproken in de inleiding van *Hendrik Consciences Eenige Bladzyden uit het Boek der Natuer* (1846).

De dagelijkse problemen van land- en tuinbouw bleven echter nog gedurende lange tijd het centrale punt waaromheen de Vlaamse populair-wetenschappelijke literatuur ontstond. In 1848 werd onder impuls van de regering te Brussel een landbouwcongres gehouden. Hier werd aan de regering gevraagd in beide landstalen populaire werkjes

HENDRIK CONSCIENCE

EENIGE BLADZIJDEN UIT HET BOEK DER NATUUR.

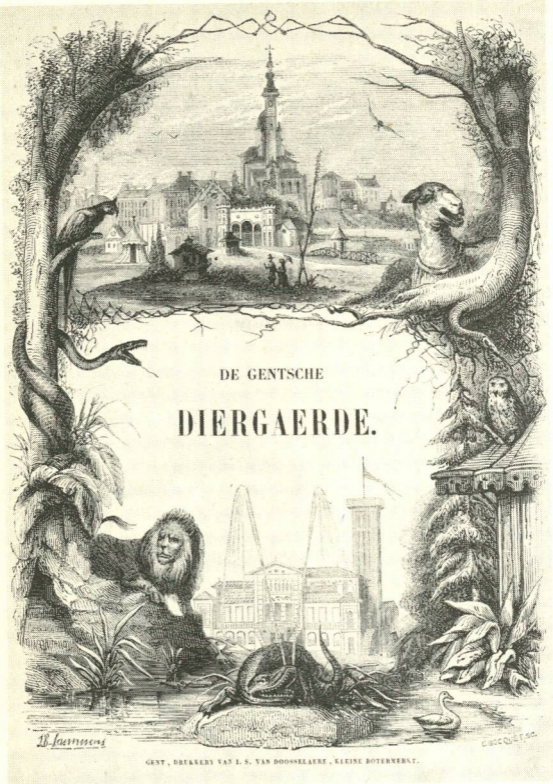

ANTWERPEN. DRUKKERIJ VAN J. P. VAN DIEREN EN COMP., UITGEVERS. 1879.

over de landbouw uit te geven. Dit leidde tot de stichting in 1848 van de Bibliotheek over Landbouw, kort daarop gevolgd door een Bibliotheek over Nijverheid. Hierin verschenen tussen 1848 en '60 verscheidene meestal vertaalde boekjes. In 1849 werden twaalf landbouwscholen opgericht, waarvan vijf in het Vlaamse land. Het onderwijs gebeurde er echter volledig in het Frans en veel succes hadden ze niet. Op twee na werden ze reeds in 1855 afgeschaft.

Vooraf dank zij de bemoeiingen van de Gentse veearts Edward Campens (Zomergem 1820 - Gent 1873) werd aan die van Torhout, de enig overgeblevene in Vlaanderen, door minister De Decker een Vlaamse lagere afdeling opgericht. Ze heeft echter alleen op papier bestaan. In 1859 verdween ook de landbouwschool van Torhout. Meer succes hadden de twee in 1849 opgerichte tuinbouwscholen: de ene te Vilvoorde, de andere te Gentbrugge in het bekende tuinbouwgesticht van Louis van Houtte (Ieper 1810 - Gentbrugge 1876). Het onderwijs was er echter uitsluitend in het Frans.

In de tijdsspanne 1840-'60 bespeurt men ook een langzame vooruitgang in het gehalte van de Vlaamse populair-wetenschappelijke werkjes. De meeste ontstaan in nauw verband met het onderwijs en niet zelden zijn ze het werk van bewust Vlaamsgezinden, zoals Frans Matthyssens, leraar aan het hoger handelsinstituut te Antwerpen. Hij publiceerde o.m. Natuerkundige Lessen (1846; 1855 tweede uitgave) en Levensleer en Ontleedkunde van het Menschenlichaem (1852). Onder de Nederlandse werken van E. Campens is o.m. De Gentsche diergaerde of schetsen uit het dierenrijk (1855; 1869

Frontispice van De Gentsche Diergaerde door E. Campens (1855).

tweede uitgave) vermeldenswaard. Ook het Handboek voor Veeartsenijkunde (1857) van P.G.J. Verheyen (Vilvoorde 1806 - Kuregem 1864), directeur van de Kuregemse veeartsenijschool, verdient hier vermeld te worden. In deze periode verschenen ook enkele Nederlandse handboeken over verloskunde, o.a. van Isaac Joseph de Meyer (Merendree 1786 - Brugge 1861), Antoon Bamps (Hasselt 1767 - Hasselt 1857) en Cesar Lados (Rijssel 1801 - Gent 1879), professor aan de Gentse Universiteit. Een stimulerende invloed op het ontstaan van een Vlaamse wetenschappelijke literatuur ging uit van het in 1851 te Gent gestichte Willemsfonds.

Ondanks al deze welgemeende pogingen kan men omstreeks 1860 nog geenszins spreken van een wetenschappelijk leven in het Nederlands in Vlaams België. Van een werkelijk actieve beoefening van de natuurwetenschappen in de moedertaal is nog geen sprake. Steeds duidelijker groeit bij de Vlaamsgezinden het bewustzijn dat een absolute voorwaarde hiervoor het onderwijs in de moedertaal is, van laag tot hoog. En geleidelijk begint men die verderlandsing ook te eisen. Belangrijk in dit verband zijn de hervormingen die voorgesteld werden door de in 1856 opgerichte Vlaamse Commissie (zgn. Grievencommissie). Verscheidene van de voorstellen, geformuleerd door de Commissie, houden direct verband met het onderwijs van de natuurwetenschappen. De commissie vraagt o.m. onderwijs in de veeartsenijkunde voor de Vlamingen in hun taal, Nederlands onderwijs aan de tuinbouwscholen van Gentbrugge en Vilvoorde, aan de Landbouwschool te Torhout, volledig Nederlands onderwijs aan de zeevaartschool en invoering van het Nederlands aan het Handelsinstituut te Antwerpen. Ten slotte

eist ze dat het Nederlands niet langer uitgesloten blijft bij de wedstrijden, uitgeschreven door de Académie royale de Médecine. Met tegenzin werd de laatste eis ingewilligd; van de overige wensen ging er voorlopig geen enkele in vervulling.

Nogmaals in 1860, bij de hervorming van het landbouwonderwijs, werd onder meer door de veearts E. Campens gepleit voor Nederlands onderwijs aan de veeartsenijsschool te Kuregem. Hij wees op het nijpend gebrek aan dierenartsen in Vlaanderen, grotendeels veroorzaakt door het uitsluitend Frans onderwijs. Wijzigingen op taalgebied kwamen er echter niet. Wel voorzag de nieuwe wet in het houden van voordrachten met het doel het land- en tuinbouwonderwijs onder de bevolking te verbreiden. Als concessie aan de Vlamingen werden in het Vlaamse land behalve Franse ook Nederlandse conferenties voorgesteld. Reeds in 1857 waren Henri van Heurck (1838-1909) en Jan Ignaas de Beucker te Antwerpen begonnen Nederlandse lessen over botanica en tuinbouw te geven. Hieruit ontstond in 1858 het Antwerpsch Kruidkundig Genootschap, dat van 1866 af het volledig in het Nederlands gestelde Tijdschrift over Land- en Tuinbouw en verdere Natuurwetenschappen publiceert. De Vlaamse geest van het Genootschap blijkt klaar uit artikel 21 van zijn reglement: „De taal waar het genootschap zich van bedient is de Nederlandsche taal”.

Tussen de jaren 1860 en '80 breidde zich het gamma van onderwerpen, behandeld in de populair-wetenschappelijke literatuur in Vlaanderen, enigszins uit, o.m. tot het gebied van de volksgeneeskunde. In de werkjes over land- en tuinbouw merkt men een duidelijke evolutie naar een meer wetenschappelijke plantkunde, o.m. in de Antwerpsche

ANTWERPSCHE ANALYTISCHE FLORA

INHOUDENDE

de beschrijving van alle Planten, welke in de provincie Antwerpen, in de vrye natuer, groeijen of er algemeen gekweekt worden.

DOOR

HENRI VAN HEURCK

EN

J. I. DE BEUCKER,

Professor in de Plantenkunde en Onder-voorzitter van het Antwerpsch Kruidkundig Genootschap. Eere-lid der Koninglyke Maetschappij Linnæus te Brussel, Briefwisselend-lid der Wetenschappelyke Vereeniging van Antwerpen, Eere-lid van het Boortekendig Genootschap te Leuven, lid van verdiensten van het vlaemsch Leesgenootschap « NUT EN ONDERWYS », te Leuven, werkend-lid van verschillende Bloemteekundige, Kruid-, Tuin- en Landbouwkundige Genootschappen, enz., enz.

Professor en Bestierder van het Antwerpsch Kruidkundig Genootschap. Bestuer-lid der Koninglyke Maetschappij van Bloemteekunde te Antwerpen, lid van verdiensten van het Koninglyk Zoologisch genootschap « NATURA ARTIS MAGISTRA » te Amsterdam en van het vlaemsch Leesgenootschap NUT EN ONDERWYS te Leuven, Redaktie-lid der Landbouwers-vergadering van het noorden, Eere- en werkend-lid van verscheidene wetenschappelyke Kruid-, Tuin-, Land-, Bloemteekundige en vlaemsch letterkundige Genootschappen, enz.

—
EERSTE DEEL.
—

ANTWERPEN,

Drukkery der weduwe Jos. Van Ishoven.

1861.

analytische Flora (1861) van H. van Heurck en J.I. de Beucker en vooral in Caesar Fredericqs Inleiding tot de Kruidkunde (1856), dat grote invloed heeft uitgeoefend in Vlaanderen. Het verscheen in de uitgaven van het Willemsfonds, dat in belangrijke mate heeft bijgedragen tot de verspreiding van populair-wetenschappelijke literatuur in Vlaanderen. Onder de Vlaamsgezinde liberalen die eraan meewerkten, moeten behalve C. Fredericq (Nevele 1817 - Gent 1887) ook dr. Julius Morel en Edward Campens, en later Mac Leod en E. Remouchamps vermeld worden. Na 1875 publiceerde ook het Davidsfonds enkele vulgariserende werken over wetenschap, o.m. van kanunnik J.B. Martens (Zulte 1824 - St.-Niklaas 1900).

In de lange strijd voor de vernederlandsing van het middelbaar onderwijs in Vlaanderen betekent de wet van 15 juni 1883 de eerste schuchtere stap in de goede richting. Voortaan zou in het Vlaamse landsdeel het Nederlands de voertaal zijn in de voorbereidende afdelingen van de middelbare rijksscholen. In de middelbare afdeling zelf moesten enkele vakken in het Nederlands onderwezen worden en zou men de wis- en natuurkundige vakterminologie zowel in het Nederlands als in het Frans leren. Als gevolg van deze wet en dank zij het feit dat men in enkele lagere normaalscholen het Nederlands ging gebruiken, ontstonden de eerste Nederlandse schoolboeken voor wiskunde en natuurwetenschappen, o.m. de Beginselen der Meetkunde (1884) en de Beginselen der Stelkunde (1886) van Pieter Jozef Tysman (Ekeren 1843 - Mechelen 1926), leraar aan de Katholieke Normaalschool te Mechelen.

Overziet men wat in de periode 1830-'80 in Vlaanderen aan wiskunde, geneeskunde en natuurwetenschappen gedaan is, dan merkt men aan de ene kant dat verscheidene geleerden een belangrijke rol hebben gespeeld in het internationaal wetenschappelijk leven, maar dat ze bij hun arbeid een totale miskennis van de volkstaal aan de dag gelegd hebben, aan de andere kant dat door goedmenende vulgarisatoren niet te onderschatten pogingen gedaan zijn om door middel van de volkstaal bij te dragen tot verbreiding van de wetenschap. Het waren vaak onderwijzers of leraren die ver van elk wetenschappelijk onderzoek stonden. Een lang onderhouden anti-Hollandse geest was er bovendien schuld aan dat ook wat in Nederland gedaan en geschreven werd niet of weinig tot hen doordrong. Het verregaande taalpurisme van enkelen die een „zuiver Vlaamsche” wetenschappelijke vakliteratuur voorstonden, werkte dit isolement nog in de hand.

2. VAN 1883 TOT 1940.

Het bescheiden en vaak moeilijke werk, verricht in de decennia vóór 1880, begon echter langzaam vrucht te dragen. Vooral na 1880 constateert men een steeds groeiend contact tussen universiteit en volk op het gebied van de natuurwetenschappen. Voor het eerst traden jonge academici naar voren die hun eigen taal. Een van de leidende figuren in deze opleving is Julius Mac Leod geweest. Hij stichtte in 1883 het Natuurwetenschappelijk Genootschap van Gent met zijn tijdschrift *Natura*, dat echter slechts drie jaargangen beleefde. Onder de jonge medewerkers waren Camiel de Bruyne (Pollinkhove 1861 - Gent 1937), later hoogleraar te Gent, Florent Boonroy, later leraar en directeur

DODONAEA

GESTICHT 1887

Secretariaat:

BOTANISCH INSTITUUT

31 Ledeganckstraat, Gent

TELEFOON 180.57

POSTCHECQUE 4006.11

Aan allen die belang stellen in den bloei
der wetenschappen in Vlaanderen.

Het Natuurwetenschappelijk Genootschap Dodonaea is gesticht door wijlen Professor Dr. Julius Mac Leod, op 1 December 1887 en zal dus op 1 December a. s. zijn vijftigjarig bestaan vieren.

Een halve eeuw heeft het geijverd om kennis der biologie te verspreiden op alle mogelijke wijzen. Het telt thans ongeveer 250 leden en hoopt minstens nog een halve eeuw met dit werk door te gaan.

Diegenen onder U die gestudeerd hebben te Gent, zullen zich herinneren dat de vergaderingen gehouden werden op den tweeden Dinsdag van de maand om 18 uur in het Botanisch Instituut. Dit is nog steeds het geval; de opkomst wordt de laatste jaren steeds grooter. Slechts bij filmdemonstraties verhuizen wij soms naar de aula.

De excursies verheugen zich ook in groote belangstelling en gezelligheid.

Het Botanisch Jaarboek is na het 25^e deel omgedoopt in "Biologisch Jaarboek"; hiervan zijn drie deelen verschenen; het vierde deel, groot meer dan 350 bladzijden, is ter perse. Hierin, zoowel als in de vorigen, zijn opgenomen de verslagen der vergaderingen en excursies en wetenschappelijke bijdragen van talrijke Belgische en Nederlandsche leden. De bibliotheek, ontstaan door ruil van het jaarboek, breidt zich sterk uit.

Gij allen beseft dat de biologie een wetenschap is die zoowel zuiver theoretisch als in hare praktische toepassingen van het allergrootste belang is voor de samenleving der menschen. Gij weet tevens dat het onderwijs in en verspreiding van kennis van die wetenschap in België nog zeer veel te wenschen overlaat. Het werk van ons genootschap, het eenige in zijn soort in Vlaanderen, is dan ook uiterst noodzakelijk.

Ons werk neemt steeds in omvang toe, daarmee ook de onkosten; de contributies kunnen niet stijgen, want de Vlaamsche intellectuelen, vooral de jongeren, zijn nog altijd niet rijk.

Gij kunt daarom ons werk steunen door lid te worden voor fr. 25.— per jaar; fr. 25.— waarvoor Gij o. a. ontvangt het jaarboek, waarvan de kostprijs al meer bedraagt! Gij moogt daarom ook meer geven! Het adres van den secretaris-penningmeester is Botanisch Instituut, Ledeganckstraat, 31, Gent; het postcheque N^o van het genootschap is 4006.11. Een groot aantal leden, verspreid over heel het land, is de beste aanmoediging om een tweede halve eeuw te beginnen en de beste waarborg voor het succes van ons werk.

van de Nijverheidsschool te Antwerpen, Edward Remouchamps en Leo Baekeland (Gent 1863 - Beacon N.Y. 1944), de beroemde uitvinder van het bakeliet. In 1887 richtte Mac Leod het Kruidkundig Genootschap Dodonaea op, dat o.m. door zijn Jaarboek een sterke invloed heeft uitgeoefend op de studie van de biologie in Vlaanderen. Na zijn benoeming tot hoogleraar te Gent in 1885 wees hij zijn studenten op de Nederlandse wetenschappelijke literatuur.

Als voorvechter van de vernederlandsing der Gentse universiteit en als stichter van de Vlaamsche Natuur- en Geneeskundige Congressen neemt Mac Leod een heel eigen plaats in de geschiedenis der Vlaamse gedachte in. Aan zijn streven ligt een dubbel motief ten grondslag: de wetenschap op zichzelf bevorderen en wetenschappelijk toegeruste Vlamingen vormen. Onmisbaar hiervoor was een Vlaamse universiteit. Het probleem van Nederlandstalig universitair onderwijs kwam na 1880 steeds dringender naar voren; men begon de vernederlandsing van de Gentse universiteit te eisen, terwijl de katholieken aan hun bisschoppen een katholieke Vlaamse hogeschool vroegen. In 1896 kwam een commissie tot stand die het probleem van het Nederlandstalig hoger onderwijs moest onderzoeken. Secretaris-verslaggever was Mac Leod. Hij stelde in zijn verslag een langzame en trapsgewijze vernederlandsing van de Gentse universiteit voor; alleen de polytechnische afdeling zou het Frans als voertaal behouden.

Het eerste Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres vond plaats te Gent op 26 september 1897. Van de eerste acht was Mac Leod organisator en voorzitter. Op het achtste Congres, gehouden te Antwerpen in 1904, meende hij echter te constateren dat de loop van wat hij tot dan toe als zijn schepping had aangezien, geleidelijk door anderen werd bepaald en geleid. Hij vreesde dat het evenals de strijd om de Vlaamse universiteit in de politiek terecht zou komen. Hij nam ontslag als voorzitter

en is op geen van de volgende congressen nog verschenen. Ondertussen was ook de aanvankelijke eensgezindheid inzake Mac Leods voorstel aangaande de vernederlandsing van de Gentse universiteit verloren gegaan. Ontgoocheld en ontmoedigd trok hij zich in 1906 terug uit elke Vlaamse polemiek. Geleidelijk hadden de opvattingen van de ingenieur Lodewijk de Raet aan invloed gewonnen. In tegenstelling tot Mac Leod achtte hij de vernederlandsing van de polytechnische afdeling van de Gentse universiteit onontbeerlijk. Een nieuw onderzoek van het hele probleem drong zich op. In 1907 werd een nieuwe commissie aangesteld. Het verslag, opgesteld door De Raet, verscheen in 1909. Een van de hoofdpunten eruit is de noodzaak ook de ingenieursopleiding te vernederlandsen.

Vooraf van 1907 af begonnen ook de katholieke flaminganten zich steeds sterker in te zetten voor Nederlandse lessen te Leuven. De eisen bleven aanvankelijk zeer gematigd: de splitsing van een aantal leergangen, niet alle. Hiervoor ijverde o.m. Frans Nuijens (Mechelen 1851 - Antwerpen 1927). In hun betogen bespeurt men echter nog de ingekankerde twijfel aan de mogelijkheid alle natuurwetenschappelijke en technische vakken in het Nederlands te doceren. Zeven leergangen werden in oktober 1911 te Leuven gesplitst, waaronder de cursussen praktische natuurkunde, praktische scheikunde, biologie, werktuigkunde en hygiëne.

Het feit dat alle onderwijs steeds in het Frans werd gegeven, een taal die de grote hoop van de Vlaamse mensen niet kende, is er oorzaak van geweest dat de Vlaamsgezinden in België de eigenlijke baanbrekers van de buitenschoolse ontwikkeling in België zijn geworden. Uit die omstandigheden groeiden o.m. het Willems- en het Davidsfonds en kwamen in Vlaanderen, naar het voorbeeld van de Engelse University Extension, de zogenaamde

VEREENIGING,
Hooger Onderwijs voor 't Volk.

ANTWERPEN.

**Katholieke Vlaamsche
Hoogeschooluitbreiding,**

ONDER DE HOOGHE BESCHERMING VAN

MGR. ABBELOOS,

EERE-RECTOR DER HOOGESCHOOL VAN LEUVEN.

Ten jare 1898 gesticht in « EIGEN TAAL, EIGEN ZEDEN ».

4^e Jaargang. 1901-1902.

Zetel: « Syndicaat van Handel en Nijverheid »,
Korte Nieuwstraat, 46.

1901.

VLAAMSCH Geneeskundig Tijdschrift

Algemeen Blad voor Geneeskundige Wetenschappen en Beroepsbelangen.

De inschrijving kost per jaar : 15 frank voor België.
(7,50 frank voor studenten.)
8 guldens voor Nederland.
Prijs per nummer : 0,75 frank.

Het "Vlaamsch Geneeskundig Tijdschrift" verschijnt den 1^{en} en den 15^{en} van elke maand op minstens 16 bladzijden.

OPSTELRAAD :

Fr. BOONROY, Doctor in Natuurwetenschappen, Bestuurder der Nijverheidsschool te Antwerpen.
Dr FL. CAUTERMAN, Eere-Afdeelingshoofd aan de Ziekenhuizen van Antwerpen.
Dr Fr. DAELS, Hoogleraar te Gent.
Dr H. DECKX, Geneesheer aan het Stadsziekel te Antwerpen, Secretaris van den Opstelraad.
A. J. HENDRIX, Apotheker.
Dr Fr. MEEUS, Oud-bestuurder der Krankzinnigen-colonie te Gheel, Hoofdgeneesheer van het Sint Amedeusgesticht te Morsel.
Dr Fr. SANO, Bestuurder der Krankzinnigen-colonie te Gheel.
Dr Fr. SPYERS, Doctor in Natuurwetenschappen.

Secretariaat : Herreynsstraat, 3, Antwerpen, Telefoon 1754.

Opstellen en mededeelingen moeten den opstelraad toekomen ten laatste den 5^{en} en den 20^{en} van elke maand.

* Boeken, waarvan één exemplaar aan den opstelraad toegezonden wordt, worden aangekondigd, mits twee exemplaren worden zij besproken.

Drukkerij K. DIRIX-VAN RIET, -Mulzenstraat, 13, Antwerpen.

volkshogescholen tot stand. De grootste omvang beleefde de Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding. Ze werd in 1897 te Antwerpen gesticht. Haar activiteit werd grotendeels gedragen door professoren en afgestudeerden van de Leuvense universiteit. In de voordrachten kwamen ook natuurwetenschappelijke en medische onderwerpen aan de orde. Verscheidene Vlaamsgezinde artsen hebben eraan meegewerkt, o.m. Hendrik Deckx (Antwerpen 1875 - Antwerpen 1950) en Jaak Gevaerts (Antwerpen 1877 - Antwerpen 1962), beiden medestichters van de Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding, verder de apotheker Arnold Hendrix, de psychiater Frans Meeus en de artsen Alfons van de Perre, August Fierens (Antwerpen 1881 - Kortrijk 1964) en F. Nuijens.

Ondertussen was Mac Leods stichting, het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres, uitgegroeid tot een jaarlijks weerkerende belangrijke gebeurtenis voor de Vlaamsgezinde beoefenaars van de natuurwetenschappen. Van 1906 af werd de organisatie ervan verzekerd door de vereniging Het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres, die de vaste congresleden omvatte. Voor de Eerste Wereldoorlog waren achtereenvolgens C. de Bruyne, Emiel Gallemaerts (Halle 1860 - St.-Gillis-Brussel 1935) en Isidoor Bauwens voorzitter; het secretariaat werd waargenomen door Caesar de Bruycker. Uit deze congressen ontstonden omstreeks 1920 verscheidene Vlaamse wetenschappelijke tijdschriften. Het eerste in de rij was het Vlaamsch Geneeskundig Tijdschrift, gesticht in 1919. In 1920 startte het Natuurwetenschappelijk Tijdschrift als voortzetting van het Wetenschappelijk Tijdschrift van Antwerpen, in 1913 gesticht door Raymond Naveau (1889-1932). Dan volgen het Wis- en Natuurkundig Tijdschrift (1921), het Tijdschrift voor Verpleegkunde, Vroedkunde en Sociale Geneeskunde (1922), het Pharmaceutisch Tijdschrift (1923) en het Vlaamsch Diergeneeskundig Tijdschrift (1931).

Ondertussen ging de strijd voor Nederlandstalig hoger onderwijs voort. Te Leuven merkt men tussen 1910 en '14 de eerste schuchtere vernederlandsing, die echter door de Eerste Wereldoorlog grotendeels teniet werd gedaan. Ze begon langzaam opnieuw in 1920. In 1924 waren er reeds 60 Nederlandstalige colleges, gedoceerd door flamingantische professoren, die voor dit supplementaire werk niet gehonoreerd werden. De stichting van de vereniging Vlaamse Leergangen te Leuven in 1924 heeft het tempo van de verdere vernederlandsing versneld. De definitieve stoot voor volledig Nederlands hoger onderwijs te Leuven kwam in 1927, toen bij de viering van het vijfde eeuwfeest kardinaal Van Roey zei, dat „de Leuvense Universiteit een echt Belgische universiteit wil zijn, waar Vlamingen en Walen een volledig onderwijs kunnen genieten in de taal die ze verkiezen”. Financiële en andere moeilijkheden hebben het proces soms vertraagd, maar konden het niet meer tegenhouden.

De eerste belangrijke verwezenlijking van Nederlands hoger onderwijs te Gent (afgezien van de in 1916 door de Duitse overheid opgerichte Von Bisping-universiteit) kwam in 1920 met de oprichting van 's Rijks Landbouwhogeschool met het Nederlands als voertaal. De gedeeltelijke vernederlandsing van de Gentse universiteit door de Nolf-wet van 1923 liep uit op een mislukking. Ze bracht duidelijk aan het licht hoe anti-Vlaams de meeste professoren waren, heel in het bijzonder in de faculteiten van wetenschappen en geneeskunde en in de polytechnische afdeling. Pas door de wet van 5 april 1930 werd de volledige vernederlandsing van de Gentse Universiteit beslist.

Wat flaminganten als Snellaert en anderen omstreeks 1850 nog als onmogelijk en ondenkbaar beschouwden: onderwijs en onderzoek op exact-wetenschappelijk gebied in het Nederlands in Vlaanderen, was na honderd jaar taalstrijd een werkelijkheid aan het worden. Een doorn in het oog van vele Vlaamsgezinden bleven de sterk anti-Vlaamse Académie royale des Sciences en de Académie royale de médecine, beide zogenaamd tweetalig, maar in feite eentalig Frans. De eis voor Vlaamse academies van wetenschappen en geneeskunde werd voor het eerst geformuleerd op de Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen. Hij werd in 1930 overgenomen door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, die in een verslag, o.m. ondertekend door A.J.J. van de Velde en Frans Daels, de stichting van Vlaamse academies voor de verschillende wetenschappen een „onontkomelijke noodzakelijkheid” noemde. Onder impuls van Jef Goossenaerts en met medewerking van F. Daels, A. Dumon, L. Elaut, J. Gillis e.a. werd in 1935 de Vereeniging voor Wetenschap gesticht. Ze stelde zich o.m. tot doel het werk van de Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen voort te zetten. Onverdroten heeft ze zich beijverd voor het verkrijgen van Vlaamse academies van wetenschappen en geneeskunde. Na heel wat moeilijkheden en niettegenstaande de verbeterde tegenstand van de beide Franstalige academies werden in 1938 de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen en de Koninklijke Vlaamse Academie voor Geneeskunde gesticht.

Eindelijk beschikten de Vlamingen, na meer dan honderd jaar strijd, over de nodige instellingen om zelfstandig en in hun eigen taal de exacte weten-

schappen te beoefenen. De voorspelling dat ze door het loslaten van het Frans en het gebruik van het Nederlands het contact met het internationaal wetenschappelijk onderzoek zouden verliezen, is niet uitgekomen en door het werk van Vlaamse geleerden duidelijk tegengesproken.

LITERATUUR: J. Sebrechts, *De Zuidnederlandsche wetenschappelijke letterkunde van 1830 tot 1860*, in *Handelingen van het zesde Studentencongres voor de Vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool* (1905, p. 87-96); - Fr. Meeus, *Vlaamsch-wetenschappelijke beweging van 1830 tot 1905*, in *Handelingen van het Congres van het Davidsfonds te Lier 1905* (1906, p. 163-202); - C. de Bruyne, *Beoefening van de natuurwetenschappen in de moedertaal*, in *Vlaamsch België sedert 1830*, V (1911, p. 276-324); - P. Boeynaems, *Nederlandsche Bibliographie van de Vlaamsche Geneesheeren*, 3 dln. (1935-'37); A.J.J. van de Velde, *Het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres van zijn oorsprong in 1897 tot in 1944* (1944); - P. Bockstaele, „Rond den Heerd” en de Nederlandse wiskundige vaktaal, in *Wetenschappelijke Tijdingen* (1957, p. 133-138); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, 4 dln. (1963-'65); - J. Gillis, *Leo Hendrik Baekeland, Verzamelde oorspronkelijke documenten* (1965); - P. van Oye, *Anderhalve eeuw biologie aan de Rijksuniversiteit te Gent* (1968); - A. Deprez, *Kroniek van Dr. F.A. Snellaert* (1972); - Th. Luykx, *Dr. Alfons van de Perre en zijn tijd* (1972); - *Kunst en Wetenschap* (deel 12 van *Twintig Eeuwen Vlaanderen*, 1974).

PAUL BOCKSTAELE

B. HUIDIGE TOESTAND.

Het wetenschappelijk onderzoek wordt heden ten dage in eerste instantie bepaald door het wetenschapsbeleid. Tot in de eerste helft van de 20ste eeuw werd hoofdzakelijk aan wetenschap om de wetenschap gedaan door een kleine elite. De evolutie van onze maatschappij naar de welvaartsstaat bracht een toenemende overheidsbemoeiing mee, eerst om de weldaden van deze ontwikkeling te leiden in banen van verdelende rechtvaardigheid, later om die evolutie zelf beslissend te beïnvloeden. Zodoende ontstond de huidige opvatting van het wetenschapsbeleid dat als volgt kan worden bepaald: de systematische en geprogrammeerde inspanning van de overheid om het wetenschappelijk en technisch potentieel van een land maximum tot zijn recht te laten komen ten voordele van de welvaart en het welzijn van de hele bevolking.

Vanuit dit gezichtspunt is een probleem als dat van de relatieve achterstand van het Vlaamse landsgedeelte inzake de beoefening van het wetenschappelijk onderzoek in België, niets anders dan een onderdeel van een groter probleem dat bestaat in de relatieve onderontwikkeling op wetenschappelijk gebied van heel het land en zelfs van West-Europa.

Het doelbewust wetenschapsbeleid in België dateert van 1959, het jaar waarin de organen van het wetenschapsbeleid opgericht werden, met name het Ministerieel Comité voor Wetenschapsbeleid, de Interministeriële Commissie voor Wetenschapsbeleid, de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid.

Toen de Belgische regering omstreeks het midden van de jaren 1960 de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid voor het eerst concrete vragen stelde in verband met de taal waarin spuurwerk werd gedaan, was de geïnteresseerde Vlaamse opinie reeds sinds enige tijd op de hoogte van het feit dat er een onevenredig klein deel van de overheidskredieten voor wetenschappelijk onderzoek - ongeveer 1/3 - naar Nederlandstalige onderzoekers ging. Dat vond zijn weerklank o.a. in het parlement, tijdens de bespreking van de begroting,

ofwel ter gelegenheid van een vraag of een interpellatie.

1. DE PROBLEMATIEK VAN DE VLAAMSE ACHTERSTAND.

In het begin werd het probleem van de Vlaamse achterstand van academisch standpunt benaderd en dat is te verklaren.

Het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten en andere instellingen wordt in de eerste plaats bekostigd met middelen die rechtstreeks afkomstig zijn van de staat. Daarnaast wordt het fundamenteel onderzoek op indirecte wijze gefinancierd door een aantal fondsen die steun verlenen aan afzonderlijke programma's waarvoor de universiteiten en andere onthaalinstellingen niet kunnen instaan. De fondsen die deze „parallele financiering” verzekeren, het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (NFWO) en de drie fondsen die het beheert, het Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek (FKFO), het Fonds voor Wetenschappelijk Geneeskundig Onderzoek (FWGO) en het Interuniversitair Instituut voor Kernwetenschappen (IIKW), zijn privaatrechtelijke organismen, wier kas echter eveneens gestijfd wordt met staatsgelden.

Het ligt voor de hand dat de aandacht van degenen die de eersten waren om het probleem van de Vlaamse achterstand te stellen, nl. de universiteitsprofessoren, hoofdzakelijk en zelfs uitsluitend gericht was op de parallele financiering, de meest opvallende, doch niet de enige en zeker niet de belangrijkste vorm van overheidsfinanciering.

De degelijkste en meest volledige bron van inlichtingen op dit gebied was de studie die mevr. M. de Groot-Lasseel, hoogleraar aan het Rijksuniversitair Centrum te Antwerpen, in 1967 publiceerde in het tijdschrift *Streven*. Volgens deze studie gingen in de periode 1954-'65 de volgende percentages van de totale kredieten, toegekend door de fondsen, naar Nederlandstalige onderzoekers: 28,6 % van het NFWO; 32,1 % van het FWGO en in 1965 alleen: 27,9 % van het FKFO.

In de beschouwde tijdsspanne bleven die cijfers vrijwel constant.

Het gevaar was niet denkbeeldig dat de hele problematiek verkeerd gesteld zou worden, dat aan de ene kant de overheid zich ertoe zou laten verleiden, snelle, oppervlakkige en ondoelmatige maatregelen te treffen en dat aan de andere kant de Vlaamse achterstand voorgesteld zou worden als het resultaat van een opzettelijke manoeuvre met als doel de verfransing van de wetenschappelijke wereld in Vlaanderen. Sommige omstandigheden droegen er het hunne toe bij om die theorie enigszins geloofwaardig te maken, in het bijzonder het feit dat de Vlamingen in de bestuursorganen en wetenschappelijke commissies van het NFWO en van de fondsen die ervan afhangen, sterk ondervertegenwoordigd waren.

Als antwoord op enkele parlementaire vragen had de regering-Eyskens beloofd dat het probleem van de onevenwichtige verdeling der kredieten over de taalgemeenschappen grondig bestudeerd zou worden. Met de daadwerkelijke aanpak van het probleem startte zij in 1968.

Deze studie was inmiddels ondernomen door de Diensten voor de Programmatie van het Wetenschapsbeleid, op basis van de zogenaamde inventaris van het wetenschappelijk potentieel in België,

een zeer uitgebreide en gedetailleerde statistiek, die om de twee jaar wordt opgesteld en die betrekking heeft op alle wetenschappelijk onderzoek dat in België gebeurt, in de industrie zowel als aan de universiteiten, in de privé-ondernemingen zowel als in de overheidssector.

2. DE INVENTARISSEN VAN HET WETENSCHAPPELIJK POTENTIEEL IN BELGIE.

Deze inventaris van het wetenschappelijk potentieel is dus veel ruimer opgevat dan de statistieken waarvan hierboven sprake is. De parallelle financiering van het wetenschappelijk onderzoek, de enige die in aanmerking genomen wordt als men het over de vier fondsen heeft, vertegenwoordigt slechts 5 % van de hele begroting voor wetenschapsbeleid, d.w.z. 5 % van alle gewone kredieten die de Belgische staat jaarlijks besteedt aan universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Op het ogenblik dat van regeringszijde de opdracht gegeven werd om een gedetailleerde studie uit te voeren betreffende de verdeling van de researchinspanning over de taalgemeenschappen, was enkel de inventaris over het jaar 1965 beschikbaar. Hoewel de resultaten van de analyse van die inventaris reeds een duidelijke aanwijzing geven, werd met de publikatie ervan gewacht, daar de gegevens over 1967 in het nabije verschiet lagen.

In de studie konden twee belangrijke sectoren niet behandeld worden: de overheidssector en de industriële ondernemingen van de privé-sector. De wetenschappelijke instellingen van de overheidssector konden niet in aanmerking genomen worden, doordat het voor de meeste rijksinstellingen, vooral die welke in Brussel gelegen zijn, onmogelijk was de instelling als zodanig bij een taalstelsel in te delen. De sector van de industriële ondernemingen kon voorlopig evenmin behandeld worden, eveneens doordat de hoofdkantoren van vele bedrijven in Brussel gevestigd zijn, zonder dat men weet in welk landsgedeelte de research feitelijk gebeurt. Op grond van gedeeltelijke resultaten kan men nochtans besluiten dat de conclusies van de studie ook op dit vlak bevestigd worden.

3. CONCLUSIES, GETROKKEN UIT DE INVENTARISSEN.

a) De eerste conclusie is dat de onevenwichtige verdeling der middelen voor speur- en ontwikkelingswerk tussen de taalgemeenschappen in België een algemeen verschijnsel is. Globaal gezien worden, in alle bestudeerde sectoren samen, Fransstaligen ongeveer 70 % en Nederlandstaligen dus slechts ongeveer 30 % van alle wetenschappelijk onderzoek uit. Men vond ongeveer dezelfde verhouding terug in elke sector afzonderlijk, zowel buiten als binnen de universiteit:

Sectoren	Frans	Ned.	Totaal bedrag in milj.
Universiteiten	64 %	36 %	1.503
Verenigingen voor onderzoek ten behoeve van industrie en landbouw	93 %	7 %	352
Niet commerciële privé-instellingen	77 %	23 %	98
Geleerde genootschappen	100 %	0 %	2
Totaal	70 %	30 %	1.955

b) Deze ongelijkheid openbaarde zich eveneens op alle wetenschapsgebieden, zowel in de sociale en geesteswetenschappen als in de exacte en natuurwetenschappen. Laatstgenoemde vormen veruit het omvangrijkste gebied, indien men het uitdrukt in geldtermen.

Statistisch wordt dit als volgt weergegeven :

Sectoren	Frans	Ned.	Totaal bedrag in milj.
Exacte en natuurwetenschappen	71 %	29 %	1.717
Geestes- en sociale wetenschappen	61 %	39 %	237

c) Inzake de parallelle financiering bevestigen de conclusies van de studie die van prof. De Groodt en zijn ze in het algemeen nog iets minder gunstig voor de Nederlandstaligen.

De grootste wanverhouding kwam aan het licht in de financiering, afkomstig uit buitenlandse en internationale bronnen, d.w.z. de kredieten, ter beschikking gesteld van Belgische onderzoekseenheden door buitenlandse wetenschappelijke organisaties, voornamelijk Amerikaanse zoals de Nasa ofwel door internationale organen als Euratom en ESRO. De middelen, afkomstig van al die organismen samen, die er zeker niet van verdacht kunnen worden deel te nemen aan een samenzwering tegen Vlaanderen, gingen voor 96 % naar Franstaligen en voor slechts 4 % naar Nederlandstaligen.

Volgende tabel geeft daarvan een duidelijk beeld :

Sectoren	Frans	Ned.	Totaal bedrag in milj.
Directe financiering door universitaire wereld	59 %	41 %	854
Indirecte financiering, o.m. door fondsen	72 %	28 %	531
Overheidsinstellingen	81 %	19 %	75
Andere binnenlandse bronnen	78 %	22 %	318
Buitenlandse en internationale bronnen	96 %	4 %	177

d) Ook de verhouding tussen interne en externe middelen lag veel ongunstiger bij de Nederlandstaligen. Per miljoen eigen middelen kwamen er bij de Franstaligen 900.000 fr., doch bij de Nederlandstaligen slechts 500.000 fr. van buitenaf bij.

4. VERKLARING VOOR DE VASTGESTELDE VERSCHIJNSELEN.

In voormelde studie werd gezocht naar de verklaringen die reeds uit het beschikbare statistische materiaal afgeleid zouden kunnen worden.

Werden er bij de fondsen minder Vlaamse aanvragen ingediend, omdat er minder Vlaamse onderzoekers zijn? Een feit is dat de omvang van het wetenschappelijk apparaat in Vlaanderen slechts 1/3 bedroeg van die in het hele land. Dat zou enigszins kunnen verklaren waarom de Vlamingen geen 40 of 50 % van de kredieten voor de parallelle financiering ontvingen en waarom er geen ken-

tering ten goede optrad. Het fundamenteel onderzoek in Vlaanderen zat in een vicieuze cirkel, want de Vlamingen kregen minder subsidies, omdat ze slechts een klein deel van het wetenschappelijk apparaat hadden, maar om dit apparaat te kunnen ontwikkelen hadden ze meer subsidies nodig.

Zouden de Vlaamse wetenschappelijke ploegen minder gewicht in de schaal geworpen hebben, hetzij doordat ze uit jongere elementen bestonden, wier wetenschappelijk prestige nog niet zo groot was, hetzij doordat de Vlaamse laboratoria en centra van recente datum zijn? Daarvan blijkt echter niets uit de analyse van de leeftijd en het statuut van het wetenschappelijke personeel, noch uit die van de oprichtingsdata van de wetenschappelijke eenheden. Integendeel: een proportioneel groter aantal Franstalige laboratoria is van nog recentere datum.

5. RAPPORT VAN „DE VIER WIJZEN”.

Aan de hand van de resultaten van die studie vroeg Theo Lefèvre, minister van Wetenschapsbeleid en -Programmatie, aan een groep van vier eminente Vlaamse wetenschapsmensen, uitgaande van de objectieve cijfergegevens te boren naar de diepere oorzaken van de gestelde problematiek en zodoende de elementen te achterhalen voor een oplossing ervan en van dat onderzoek rapport uit te brengen. De personaliteiten die werden aangezocht waren: prof. S. Amelinckx, buitengewoon hoogleraar aan het Rijksuniversitair Centrum te Antwerpen en adjunct-directeur-generaal van het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol; prof. P. de Somer, rector van de Katholieke Universiteit te Leuven; prof. A. Devreker van de Rijksuniversiteit te Gent; J. Fierens, beheerder-directeur van Gevaert-Agfa. Deze vier wetenschapsmensen werden in de pers al gauw „de vier wijzen” genoemd.

In het eerste deel van hun rapport wijzen de auteurs op enkele aspecten van het probleem die geen analyse vergen.

Er werd een Vlaamse achterstand vastgesteld bij de geestes- en sociale wetenschappen, doch vooral bij de exacte wetenschappen. De Vlaamse universiteiten zijn nog zeer jong; de eerste generatie Nederlandssprekende wetenschapsmensen werd pas sinds 1930 gevormd. Er was geen spoor van discriminatie op grond van de taal bij de toekenningen van beurzen en mandaten. Wel waren de Vlaamse academische en wetenschappelijke kringen onvoldoende vertegenwoordigd in de organen van de fondsen.

a) Oorzaken van de Vlaamse achterstand.

Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de Vlaamse achterstand op het gebied van de wetenschapsbeoefening een verschijnsel is met zeer complexe achtergronden. Zonder exhaustief te willen zijn brengen de vier wijzen ze onder in vier groepen.

1) De sociaal-economische toestand van het Vlaamse landsgedeelte.

Een fundamentele oorzaak is wel de sociale en economische achterstand van Vlaanderen gedurende meer dan een eeuw, gekoppeld aan het feit dat de bovenlaag van de bevolking in Vlaanderen gedurende lange tijd Frans sprak en dit in bepaalde mate nog doet. Daar de bredere bevolkingslagen zich pas sedert enkele jaren bewust geworden zijn van het belang van universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voor de sociale en economische ontwikkeling van hun

land, is ook de aandacht van de V.B. pas sinds korte tijd op deze onderwerpen gericht. Wetenschappelijke ontwikkeling impliceert de vestiging van een wetenschappelijke traditie. Deze ontstaat normaal aan de universiteiten en verbreidt zich pas daarna in ruimere maatschappelijke kringen. Daar ligt wellicht ook een van de redenen waarom de Vlaamse achterstand nog groter is op het stuk van het toegepast onderzoek dan op dat van het fundamenteel onderzoek.

Het bestaan van een Franstalige sociale bovenlaag in Vlaanderen werkt remmend voor een normale penetratie van de wetenschappelijke activiteit in het maatschappelijk leven. Vele ondernemingen in Vlaanderen zijn filialen van Brusselse of Waalse bedrijven en stellen nog steeds in grote mate Franssprekend leidinggevend academisch geschoold personeel te werk.

2) Oorzaken in het vlak van het secundair onderwijs.

In vergelijking met Wallonië en Brussel kiest een relatief groter deel van de Vlaamse jeugd reeds tijdens het secundair onderwijs studierichtingen die vroeger geen toegang gaven tot het universitair onderwijs of daar niet op gericht zijn. Ook het verschijnsel moet gedeeltelijk toegeschreven worden aan de andere sociale structuur van het Vlaamse land (lagere inkomens, lagere beroepen, grotere gezinslast) en aan de geringere ambitie van de Vlaamse ouders. Een en ander is weer het gevolg van de schaarse aanwezigheid in Vlaanderen van een wetenschappelijk-industrieel milieu. Het valt op dat het percentage Vlaamse studenten die een beurs van het Nationaal Studiefonds krijgen, groter is dan dat van de Franstalige studenten.

3) Oorzaken met betrekking tot de deelneming aan het universitair onderwijs.

Het Vlaamse landsgedeelte neemt in mindere mate deel aan het universitair onderwijs dan het Franstalig gedeelte. Dit ligt niet alleen aan een betrekkelijk geringer schoolbezoek op secundair niveau in Vlaanderen, aangezien er daar een kleiner percentage afgestudeerden van de middelbare school naar de universiteit overstapt dan in het Franstalig landsgedeelte. De druk op de potentiële student om zo snel mogelijk na het secundaire onderwijs zijn brood te gaan verdienen, is ongetwijfeld in Vlaanderen nog steeds groter dan elders. De betrekkelijk kleinere participatie der Vlaamse meisjes aan het universitair onderwijs is wellicht te wijten aan de mentaliteit van vele ouders in Vlaanderen die niet gunstig staan tegenover universitaire studie voor meisjes, uit morele of pedagogische overwegingen.

Als men het onderwijsstelsel in België voorstelt als een piramide, dan was tot voor kort de verhouding tussen de Franstalige en Nederlandstalige deelneming, 40-60 aan de basis om over te slaan in 60-40 aan de top.

4) Oorzaken in verband met de opleiding van navorsers en met de wetenschapsbeoefening zelf.

Vele Nederlandstalige afgestudeerden met aanleg en mogelijkheden voor het wetenschappelijk onderzoek verkiezen een vaste loopbaan met een goede toekomst boven het wetenschappelijk onderzoek. Ook dit hangt samen met een gebrek aan traditie en continuïteit in Vlaanderen.

In België bestaat er maar al te weinig „science based industry”, maar in de weinige gevallen waar

zulk een industrie wel bestaat, is de leiding ervan vaak in handen van Franstaligen.

Bovendien waren het meestal Franstaligen die het initiatief genomen hebben voor de oprichting van grote niet-universitaire en ook van universitaire onderzoekscentra (voornamelijk in de natuurwetenschappen). Een opvallend voorbeeld van zulk een historisch gegroeide en zichzelf bestendige situatie is het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol. De verhoudingen op taalgebied in het SCK zijn daar een rechtstreeks gevolg van.

Het relatief gering gebruik van onderzoekstraditie komt eveneens aan de Vlaamse universiteiten voor, waar een deel van de professoren blijkbaar nog steeds van oordeel is dat hun opdracht er uitsluitend in bestaat onderwijs te geven en dat de voornaamste opdracht der assistenten is het practicum te leiden. Het blijft nochtans waar dat het wetenschappelijk apparaat in Vlaanderen veel minder uitgebreid is dan in de andere delen van het land.

Het probleem van de Vlaamse achterstand is daarom ten nauwste verbonden met dat van de universitaire expansie.

b) Rol van de parallelle financiering.

De financiering van het fundamenteel onderzoek door wetenschappelijke fondsen en door ministerieel initiatief had, behoudens uitzonderingen, alleen als gevolg een verhoging van de inkomsten en van de activiteit van de institutionele wetenschappelijke eenheden. De individuele speurder werd niet vrij gemaakt van het leerstoelmonopolie en bedoelde financieringswijze heeft een quasi permanente personeelsuitbreiding bij de gevestigde instellingen teweeggebracht.

c) Voorgestelde maatregelen.

Gelet op de complexe aard van de problematiek van de Vlaamse achterstand dringt zich een heel arsenaal van maatregelen op die verband houden met de betere voorlichting van de student en zijn familie, met de studieoriëntering, met de loopbaan van de onderzoekers, met de verdere inplanting van een wetenschappelijk industrieel milieu in Vlaanderen, met de vernederlandsing van de leiding van het bedrijfsleven, en zo meer. Om de vicieuze cirkel van de wetenschappelijke onderontwikkeling te doorbreken moet ongetwijfeld per prioriteit in het wetenschapsbeleid ingegrepen worden.

1) Uitbreiding van het wetenschappelijk apparaat. De versnelde uitbreiding van het wetenschappelijk apparaat in Vlaanderen moet stellig beginnen met de universitaire expansie. Indien de financiering van de exploitatiekosten en de investeringskosten der universiteiten in de jaren 1970 op zijn minst gelijke tred kan houden met de spontane groei van het aantal universiteitsstudenten, wordt bij de Vlaamse instellingen voor universitair onderwijs een fundamentele voorwaarde vervuld, die alle andere maatregelen mogelijk moet maken.

2) Vermijding van de versnippering.

De snellere groei van de institutionele middelen waarover de universiteiten beschikken, moet het hun mogelijk maken een versnippering der inspanning bij het wetenschappelijk onderzoek te vermijden en relatief meer permanent volwaardige onderzoeksplaatsen in te richten. Aan de andere kant moeten de verdelingsorganen ertoe gebracht worden versnippering bij de verdeling der kredieten te vermijden.

3) De parallelle financiering.

De overheid zou, per taalstelsel, een vast percentage van de „institutionele financiering”, dit is de rechtstreekse toewijzing van rijksmiddelen aan de universiteiten, moeten voorbeschikken tot parallelle financiering, of de kredieten voor deze parallelle financiering bij voorbaat verdelen tussen de taalstelsels volgens een redelijke verhouding, zoals b.v. de verhouding tussen de aantallen studenten van de tweede cyclus.

Een deel van het aldus verkregen bedrag zou evenals voorheen besteed moeten worden om, op basis van dezelfde wetenschappelijke criteria als degene die thans gelden, te voldoen aan de aanvragen. Het resterend gedeelte zou moeten dienen voor een beleid, gericht op de uitbreiding van het wetenschappelijk apparaat. De nieuwe verdeling zou moeten gebeuren zonder hinder voor de normale groei van de kredieten voor Franstalige onderzoekers.

4) Aanpassing van de structuur der wetenschappelijke fondsen.

Voor zover dit nog niet geschied is, moet in de beheersorganen van alle wetenschappelijke fondsen de taalpariteit verwezenlijkt worden. Hierbij moet als criterium de taal van het diploma gelden. Alle wetenschappelijke commissies en jury's zouden gesplitst moeten worden, zodat voortaan alle aanvragen en onderzoeksprojecten behandeld zouden kunnen worden in de taal waarin ze ingediend werden en beoordeeld door instanties die vertrouwd zijn met de specifieke wetenschappelijke behoeften van de betrokken cultuurgemeenschap.

De administratieve structuur van de wetenschappelijke fondsen moet zodanig aangepast worden, dat de instructie van elk dossier volledig plaatsvindt in de taal waarin het dossier gesteld is. De subsidiëring van onderzoeksprojecten door het Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (IWONL) en de leningen voor prototypes, toegestaan door het ministerie van Economische Zaken, moeten afhankelijk gesteld worden van de voorwaarde dat het dossier in de streektaal wordt opgesteld. Onder streektaal dient te worden verstaan de taal van de exploitatieplaats van de aanvrager.

5) Institutionele maatregelen.

Opdat de voorgestelde maatregelen doelmatig zouden zijn en de nieuwe maatregelen die zich opdringen tijdig genomen kunnen worden, zou er binnen het raam van de huidige organen van het wetenschapsbeleid institutioneel gestreefd moeten worden naar een betere ontplooiing van het wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Daartoe zou eventueel binnen in de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid een kleine groep Nederlandstalige prominenten opgericht kunnen worden.

6) De „inhaalmanoeuvre”.

Werd de Vlaamse achterstand op wetenschappelijk gebied oorspronkelijk vooral van academisch standpunt benaderd, vrij spoedig bleek dat dit slechts een onvolledig beeld van de toestand gaf. Inmiddels hebben onderzoekingen, rapporten en adviezen een breder beeld van het probleem gegeven en er een beter inzicht in verschaft.

Het is thans duidelijk dat het gebrek aan evenwicht op taalgebied, wat het fundamenteel onderzoek betreft dat uit extra fondsen gefinancierd wordt, in feite ook slechts een bijkomend verschijnsel is

van de Vlaamse achterstand inzake beoefening van de wetenschap in het algemeen, doch deze situatie is niet eigen aan Vlaanderen alleen.

Het rapport van de Vier Wijzen heeft terecht de nadruk gelegd op de complexiteit van de oorzaken van de Vlaamse achterstand op het stuk van wetenschapsbeoefening in ruime zin en het heeft er de passende conclusies uit getrokken in verband met de te nemen maatregelen.

Indien de zwakkere doorstroming naar de universiteit in Vlaanderen wortelt in een geringere belangstelling voor middelbare studies, gericht op hoger universitair onderwijs, indien de Vlaamse afgestudeerden zich minder aangetrokken voelen tot voortgezet hoger onderwijs en wetenschappelijk speurwerk en een groter verlangen hebben naar een vaste en beloftevolle loopbaan, dan is het niet voldoende meer universiteiten op te richten en meer mogelijkheden tot wetenschappelijk onderzoek te bieden, doch dan moet terzelfdertijd de sociaal-economische toestand verbeterd worden.

Wat het louter wetenschapsbeleid betreft, zijn de officiële adviesorganen en de overheid zich goed bewust van de werkelijkheid.

De Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid heeft in de afgelopen jaren in zijn opeenvolgende adviezen sterk de nadruk gelegd op de institutionele financiering der universitaire instellingen als middel tot verbetering van de toestand op wetenschappelijk gebied in heel het land.

De speciale commissie voor de universitaire expansie, opgericht in het kader van de Nationale Raad, formuleerde in april 1968 de volgende fundamentele stelregel :

„Het zou aanvaard moeten worden dat, op voorwaarde dat de rijks- en vrije instellingen zich aan gelijke kwaliteitsnormen onderwerpen, alsmede aan dezelfde controles en begrotingsbepalingen, de staat in de toekomst hun werkelijke behoeften dekt voor zover die behoeften uniform volgens gemeenschappelijke maatstaven gemeten worden”. In een advies van maart 1971 herinnerde de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid aan die regel om objectieve maatstaven aan te bevelen voor de financiering van de universitaire instellingen. Van regeringswege heeft men inmiddels het probleem van de achterstand reeds aangepakt.

De aandacht gaat natuurlijk in de eerste plaats naar de universitaire expansie. Onderstaande uittreksels uit de uiteenzetting van de minister van Wetenschapsbeleid en -Programmatie voor de bevoegde kamercommissie ter gelegenheid van de bespreking van de begroting voor 1971, illustreren dat op duidelijke wijze : „Aangezien de kosten voor wetenschappelijke activiteiten met 6,6 % per jaar gestegen zijn ingevolge de gecombineerde weerslag van de stijging der kosten en de toename van de bezoldigingen, kan het volume van de activiteiten voor hoger onderwijs, onderzoek en openbare dienst, stijgen met een groeicoëfficiënt van 15,3 % (het groeiritme van de totale begroting voor wetenschapsbeleid) - 6,6 % = 8,7 % per jaar. Met die coëfficiënt verdubbelt het activiteitsvolume ongeveer om de 9 jaar”.

En verder : „De minister wijst er verder op, dat een belangrijke inspanning werd gedaan voor het opvoeren van de universitaire investeringen met ingang van 1970. De wet van 16 juli heeft dan ook tot gevolg gehad dat de dotaties voor de rijksuni-

versitaire instellingen gevoelig werden verhoogd en dat parallel hiermee de kredieten voor het toekennen van interest-subsidies aan de vrije universitaire instellingen sterk gestegen zijn. Ten slotte vestigt de minister de aandacht op het feit dat de wet van 1965, die de toekenning van de werkingskredieten regelt, zal worden herzien en dat deze herziening zich reeds in het begrotingsjaar 1971 zal laten gevoelen”.

In de tweede plaats komt de actie om de Vlaamse achterstand inzake zuiver fundamenteel onderzoek in te halen. Ze kwam voor het eerst op praktische wijze tot uiting op het begrotingsvlak in 1970. Op initiatief van minister Theo Lefèvre stelde de regering het parlement een vijfjarenplan voor om in de programmatie van bedoeld onderzoek het evenwicht tussen de taalgemeenschappen tot stand te brengen, steunend op de volgende principes :

- behoud van de toelage en van de groei der kredieten van de Franstalige wetenschappelijke gemeenschap;
- progressieve ontwikkeling van de middelen voor Nederlandstalige wetenschappelijke gemeenschap en dit volgens objectieve criteria, namelijk : voor de beurzen en mandaten : afhankelijk van het aantal diploma's, voor de universiteiten in beide taalgemeenschappen uitgereikt;
voor de researchprojecten : afhankelijk van de begroting der instellingen in de beide culturele stelsels.

De reeds gedane inspanningen werden sindsdien nog verhoogd, zodat het aandeel van de Vlamingen in het wetenschappelijk onderzoek jaar na jaar toenam. In 1973-'74 kende het NFWO 50 % van zijn kredieten toe aan Nederlandstalige speurders tegen 37 % in 1968. Het aandeel van de Nederlandstalige speurders in de researchprojecten gefinancierd door de drie geassocieerde fondsen van het NFWO bedroeg tijdens datzelfde jaar 45 % tegen 26 % in 1968.

THEO LEFEVRE